

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observationes in Cap. II. de Judice Quæst. II. de dando Judice, & Foro
competenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

QUÆSTIO III. *circà* TEMPUS IN QUO JUDICIIS VACANDUM EST.

Regula, Exceptio, Replicatio, Duplicatio hic ab Autore adhibitæ, ad hæc pauca contrahuntur. Judiciis non est vacandum tempore ad honorem Divinum, aut Sanctorum Cultum consecrato, nisi contrarium suadeat necessitas, neque in Feriis ad Homines recreandos institutis, nisi Partes hoc commodum abnuant: hoc autem in Judiciis Criminalibus habet locum.

QUÆST. IV. *circà* DURATIONEM JUDICIORUM.

Juris Civilis Dispositio trienne spatium præscribebat: Jus vetus absolvi litem quàm brevissimo tempore præcipiebat: Ecclesiastica negotia confici jubet Concilium Tridentinum infra biennium, *Cap. XX. Sess. XXIV. de Reform.* Alioquin recursum ad Judicem Superiorem, tanquàm ob denegatam justitiam permittebat. Autor id non observat. REG. III. QUÆST. V. *de Judiciorum adjunctis*, hodie non obtinet, ut probat Canon laudatus, in Secunda, qui jubet, ut actus Judicarii Scriptis mandentur.

Doctrina hujus Capituli in Judicio per Delegationem celebrato, locum habet, perinde atque in cæteris: hoc insinuat Autor, QUÆST. II. Judicem Delegatum complectendo.

OBSERVATIONES in CAP. II. de JUDICE QUÆST. II. *de dando Judice, & Foro Competenti.*

De multis promiscuè rebus Autor differit, quæ sigillatim exponendæ fuerant, quarum ut detur notio perspicua & accurata, sic illæ distinguendæ sunt. 1. Institutio Judicis, sive Ordinarii sive Delegati. 2. Forum Competens. 3. Judex Suspectus. Hæc autem insignibus differentiis donantur, quæ perspicuè enucleari nequeunt, nisi singulæ seorsum discutiantur; nam v. gr. ratio, propter quam Judex suspectus fit, eum non efficit incompetentem: quod sufficit, ut Judex incompetens fiat, eum non reddit inhabilem ad Judicis officium: Suspicio non objicitur, nisi Judici competenti: incompetenti non habet locum nisi in eo, qui Judex esse potest, & est reipsa; & de viro judicandi incapaci dici nequit, eum esse incompetentem, aut suspectum: ad rectum proinde ordinem pertinet, ut distinguantur vitia, quæ incapacitatem pariunt; à defectibus, qui incompetentem efficiunt: Hicque ab iis, quæ suspicionem duntaxat inducunt. Sic Autor vitavisset istas Replicationes & Duplicationes, quæ confusionem generant, paucisque Exceptionibus circà singula Capita indiguisset.

Inter vitia, quæ incapacitatem ad Judicis Munus operantur, quædam sunt Juris Naturalis; videlicet Stupidus & Mutus à nativitate, Infans, aut Furiosus, aut Stupidus Judices esse nequeunt; & hi nullam patiuntur exceptionem.

Alia sunt Juris Humani, dispensationisque Exceptionem patiuntur. Sic Mulier, aut Servus, aut Infamis, vel Peregrinus, aut Excommunicatus, aut Infidelis, aut non Catholicus, arcentur ab hoc officio, quandiu subsistunt hæc vitia, aut ab iis dispensatum non fuit; Provisio aut Commissio ad Judicis Munus, est nulla, & consequenter actus Judicis ab ejusmodi Personis profecti, sunt nulli.

Hi, qui nullo ex vitiis prædictis laborantes, præficiuntur, ut sint Judices alicujus Regionis, sunt Judices Competentes, quoad omnia Judicia Civilia & Criminalia, quæ ibi exoriuntur; de iis intelligendum est id quod Autor, dicit eos, qui Tribunal ipsorum declinant, teneri ad probandam incompetentiam, quia hi sunt in Casu Exceptionis, quæ sola probatione indiget; cæteri sunt in Casu Regulæ cognitæ Juris. Quæ diximus, ad Judicem Ordinarium restringi debent. Secus est de Judice Delegato, quem cognos-

cere non tenentur litigantes, nisi postquam sufficienter potestatis suæ, fidem fecit.

Quemadmodum recusatio non habet locum, nisi adversus Judicem competentem, qui cum recusat, ut suspectum, tenentur pariter probare Causas Suspensionis, quam contra illum gerunt, quæ in re Judici Ordinario similis est Judex Delegatus.

Suspicionis Causæ, deducuntur ex eo, quod Judex, aut Litigans sit, aut Cognatus Litigantium, aut Domesticus, aut Dominus, aut Inimicus. Hæ Causæ ab utroque Litigatore contra Judices, quos ipse pro Suspectis habuerit, tam in Secunda Instantiâ, quàm in Primâ; tam in casu Reconventionis, quàm in alio quolibet, allegari possunt. Recusatio proponi debet antè litem contestationem, nisi fortè suspicionis Causæ post illam emerferint, aut cognitæ fuerint.

Hæ sunt Observationes, quas necessarias duximus ad fecernendum ea, quæ Autor permiscuit; ipsæ generales sunt; Argumentumque integrum QUÆST. II. respiciunt: indè indicare non potuimus loca, in quæ cadunt. Nunc ad Particulares transeundum est, quæ loca particularia attingunt. Exceptio X. locum habet in Foro Interiorem, in quo unice consideratur vita Judicis, non verò potestas ejus; cum è contra in Foro Exteriore, de potestate, non de moribus Judicis, agatur: Undè judicare in illo valet, atque etiam damnare Personas minùs apud Deum, vel etiam coram Hominibus noxias, quàm ipse sit.

Hodiè restringenda est Exceptio XIII. ad Excommunicatum Denunciatum. Exceptio XIV. ad Judicem Delegatum pertinet, à quo inchoat negotii auditione, Delegans de illo noscere nequit. Except. XV. ad Casus, in quibus Delegans tenetur ad delegandum. Except. XVI. loquitur de Casu, quo plures delegati conjunctim judicare debent. Except. XVII. de Casibus, in quibus plures ita delegantur, ut singuli seorsim judicare possint; quo casu, judicio ab uno lato, cæterorum facultas evanescit.

Exceptio XVIII. dicens, Personas Miserales, ut Pupilli & Viduæ, Imperatorem aut Pontificem Judicem habere in Possessorio, significat, illud Privilegium nasci ex eo, quod sub protectione Principis aut Temporalis, aut Spiritualis sint: illudque à Primo ad Secundum manavisse; quippe Lex laudata longè antiquior est, quàm Canones *ibid.* allegati. Concessum fuit illud Privilegium, ad propulsandam vim ab ejusmodi Personis circà possessionem. Except. XIX. simile Privilegium Regulam in Exceptionem convertit. Regula fert, ut Judex Sæcularis cognoscat de Causis realibus saltem, cum litigantes sunt Laici. Actor sequitur Forum rei. Ex Privilegio Judex Ecclesiasticus earum notionem habet, cum Clerici sint Actores. Exceptio est, quandò agitur de Feudo, & quandò dubium est, an res ad Clericum aut Laicum pertineat.

Except. XX. Juxtà Penitentes Publici gaudebant prædicto Privilegio Clericali. Canon. 16. CAUS. XI. QUÆST. I. laudatus in Exceptione XXI. non dicit, Reum conveniri debere in Domicilio; sed conveniri debere coram Judice suo, nempe Judice Provinciæ, si Laicus, aut Episcopo, si Clericus sit. Altera pars Exceptionis perspicuè enucleari potest absque impedimento Replicationis & Duplicationis per *Cap. 20. de For. Comp.* supponit hoc, competentiam Judicis sumi à loco Delicti, aut Contractus, aut Domicilii, aut Situs fundi controversi, & casum excipit, quo Reus Romæ degit; nihil enim Autor adjicit, quod in hac Summa non contineatur, modò observetur Contrahentes aliquandò se adstringere, ad agnoscendum Judicem Locorum, quos incolent, cedente die Promissionis, aut alijs cujuslibet obligationis, quo in Casu Reus conveniri potest coram Judice Domicilii sui, perinde ac coram Judice loci Contractus.

Except. XXII. non habet locum, nisi in Actionibus Personalibus, in quibus Superior ab Inferiore judi-

cari non debet, neque par à pari. *Except. XXIII.* falsa est in eo, quòd dicit Christianum ab Ecclesiastico Judice judicari debere. Sumpta est è quodam loco PAULI malè intellecto. *Except. XXV.* exolevit; sumitur ex Legibus, quæ olim Actoris ac Reo permittebant Causam apud Judicem Ecclesiasticum deferre.

Except. XXVI. Continet Exceptionem in gratiam Officialium Sedis Apostolicæ, quæ restringenda videtur ad casum delicti circà ipsorum Officium.

Except. XXVII. Jus Patronatûs inter Causas merè Ecclesiasticas numerat, quod falsum est, quoad Possessorium. *Except. XXVIII.* quæ reservat Pontifici cognitionem Controversiarum circà Religionem, non ubique obtinet, saltem quoad primam instantiam. Idem est de Causis privilegii, quæ ratione Possessorii ad alios Judices, quàm Pontificem, pertinent.

Except. XXIX. Controversiæ circà Natalia, cum sunt incidentes in negotiis Civilibus, hodiè definiuntur ab eo, qui de Principali judicat.

Except. XXX. Multa deinceps Autor dicit in Replicationibus generalibus, nec non in Duplicationibus, quæ remittenda fuissent ad *Cap. IX.* ubi agit de *Exceptionibus dilatoriis*, & *Cap. X.* ubi loquitur de Reconvensione; ibi quippè sedem naturalem habent, ideòque nostras Observationes circà ipsa illuc rejicimus, ad vitandas iterationes, in quas lapsus est. Quoad reliqua, paucis dabo, quæ observanda sunt. Quod dicit in Replicatione *Prima*, non est in usu; nam, si plures Personæ diversarum Provinciarum Incolæ, aliæ ab aliis mutuo fundum vindicent, Judex loci, in quo situs est, de Controversiâ cognoscit. Si de crimine agatur ab ejusmodi Personis admisso, Judex loci, in quo patratum fuit, illius notionem habet.

Perindè est de casu expresso in *Secunda*, scilicet Judex, qui negotium audire cœpit, ejus notionem habet, quamvis Reus Jurisdictionem mutaverit post citationem: nec non de eo, quo fundus alienatur Judici mutandi causa, quæ tamen alienatione non obstante, negotium ad priorem Judicem pertinet.

Quod dicit in Replicatione *Quarta*, expositum fuit in *Exceptione XXI.* Quidquid dicit in Replicatione *Quinta*, ad hoc redigitur; scilicet, Ecclesiastico Judice negligente aut recusante justitiam reddere, judicium ad Superiorem Ecclesiasticum, non verò ad Judicem Sæcularem devolvitur. Falsa est & contraria rebus præcedentibus Replicatio, quæ dicitur, extare casus, in quibus declinari potest Ecclesiastica Jurisdictio. Præterea, ut observatum fuit circà *Except. XXV.* hodiè non licet Causas ad Ecclesiasticum Judicem deferre, quotiès liberit, & in quocumque eorum statu.

Jam diximus in *Except. XX.* esse Causas Ecclesiasticas incidentes, quæ definiuntur à Judice Sæculari: contrarium asserit in Replicatione *Septima.* Pro certo affirmat in *Ostava*, Clericum privilegio fori nunquam renuntiare posse; præsertim tamen, ob hanc Renuntiationem, magna copia negotiorum olim Judici Ecclesiastico obnoxiorum, ad Judicem Sæcularem transit.

In *Nona*, Quinque casus assignat, in quibus prorogatio Jurisdictionis Judici à Partibus non habet locum; eò notabiliores illi sunt, quòd hæc prorogatio Juri Communi adversatur.

Quod dicit in Replicatione *Undecima*, Exceptionem declinatoriam proponi debere antè contestationem litis, ut plurimum verum est.

Exceptiones XXX. docent Replicationes cum Duplicationibus, quibus Autor doctrinam suam circà Competentiam Judicum exponit. Reduci potuissent ad quatuor hujus Competentiæ causas, de quibus loquitur *Cap. 20. de For. compet.* Seorsim exposità Regula cum suis Exceptionibus, ordo sincerus ac perspicuus fuisset, hac ratione multas iterationes vitavisset, & aliena rescuisset; faciliorem præterea disputationis hujus intellectum præstitisset, captivique Studioforum accommodavisset, qui eam nullo negotio memoriæ mandavissent.

QUÆST. III. de OFFICIIS JUDICUM.

De quibusdam illorum Officiorum tantum loquitur, quæ singula suis Regulis seorsim tradit: omnia simul colligenda erant, subque unicâ Regula collocanda. Quod dicit in *Quarta*, Priorem *EXTRAVAG. COMMUN. de Hæreticis*, derogare Legi, quæ præcipit Judici litis informationem, reservatâ sibi Sententiâ, committenti, ut assistat contestationi Causæ, medio informationis, & fini, restringendum est ad Casum Hæreseos, de quo loquitur; quo in casu jubet, ut, si Judicis occupationes eum ita distineant, ut informationi ter interesse nequeat, sufficiat, ut semel addit.

OBSERVATIONES in CAP. III. de ADVOCATIS.

Propositâ *REGULA Monachos & Clericos ab Advocati Munere excludi*, Autor *Exceptiones VII.* subjicit: sed Canones, quos laudat in his Exceptionibus, loquuntur solum de Clericis; extensio autem à Clericis ad Monachos peccat: hoc enim Officium minus Monachis convenit, quàm Clericis. Præterea, Canones, qui illud Monachis aliquandò concedunt, loquuntur solum de casu, in quo Monasterii utilitas & Abbas id præcipiunt. *Can. 35. CAUS. XVI. Quæst. V.* duas regulas magni momenti omittit, 1. hac in re perindè esse de Canonicis Regularibus, ac de Monachis. *Cap. 2. de postulando.* 2. In eodem argumento postulationem permitti omnibus, quibus nominatim non interdicitur.

Tres affert Exceptiones generales Legum, quæ Munus Advocati quibusdam personis nominatim interdicit; 1. Si pro suis negotiis postulaverint; 2. Si pro Patre, Patrono, similibusve personis; 3. Si ex Superiorum jussu. Porrò, hæc Exceptiones locum habere non videntur, quoad Excommunicatos, nisi Rei fuerint in Causa; quippè, qui in judicio stare non possint, nisi quatenus Rei. Regula autem docet, neminem alieno nomine facere posse, quod suo nequit. *67. de Reg. Jur. in 6.*

Quoad *Tertiam*, ea locum habere potest, si Superior, qui præcipit Excommunicato, ut pro aliis postulet, habeat jus dispensandi cum Excommunicatis, à Canonibus, qui eos, nisi Rei fuerint, in judicio stare vetant. Cum Excommunicatio non sortiatur effectum in Foro exteriori, nisi postquam denunciata fuit; ad Excommunicatos denunciatos restringendum est, quod hic de Excommunicatis dicit. *REGULA III. Quæstionis III.* loquitur de casu, in quo quis, ex Superioris jussu, postulandi Munus pro aliquo suscipit; quod fit ubi hic Advocatum non habet.

Quod dicit in *Quæstione V.* peculiare est Clericis Advocati Munus obeuntibus: Dignitas Status Clericalis exigit, ut Officio gratis fungantur.

OBSERVATIONES in CAP. XIV. de PROCURATORIBUS.

CAPUT hoc inchoat ab Exceptionibus, quarum pleræque numerofo famulatu Replicationum, Duplicationum, Triplicationum stipantur; quæ tenebras potius, quàm lucem, pariunt.

Cum Exceptiones supponant Regulas, aliquot in fronte Capituli collocare debuisset, subjeçtis duntaxat iis Exceptionibus, quæ congruæ fuissent; si nihil Autori circà nomen Procuratoris suppetebat, hujus saltem verbi Definitionem dare debuisset, talemque ut Procuratori cuilibet conveniret: indè transire ad varias species tam generatim, quàm sigillatim, cum Exceptionibus singularum, si quæ fuissent, exponendas. Sic ex indigestâ congerie regulare ædificium struxisset.

I. Regula Generalis indicat personas, quæ possunt esse Procuratores: eas nempe, quæ à Legibus non excluduntur: Autor id supponit in omnibus Exceptionibus, quæ Personarum à Procuratoris Munere prohibitarum mentionem faciunt. Idem facit erga ceteras, quorum Exceptiones refert: exempla dabimus in Observationibus circa Exceptiones notabiliores, eas maxi-